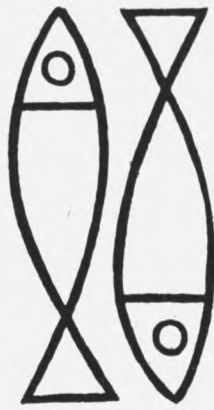

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

E. R. Postma

Nooit meer dorst!

Daarna zag ik, en zie een grote schare, die niemand tellen kon... zij zullen niet meer dorsten... want het Lam... zal hen weiden en hen voeren naar waterbronnen des levens... Openb. 7:9-17.

Een grote schare... Wie?

Wat heeft Jezus zijn vriend Johannes blij gemaakt na die inktzwarte schildering (6:12-17) van de ondergang der wereld!

In een eerste, tussengeschoven, visioen heeft Hij hem laten horen het getal van hen die verzegeld waren uit alle stammen der kinderen Israëls. Maar dat is nog niet genoeg. In een tweede visioen, waarvan de indruk den balling op Patmos alle volgende visioenen bij zal blijven, laat Hij hem zien: en zie, ik zag een grote schare, die niemand tellen kon...

De plaats waar hij hen ziet is de troonzaal in Gods tempelpaleis (vs. 9, vgl. Hfdst. 4).

Wie zijn het die daar voor de troon staan?

Ogenscheinlijk niet dezelfde van het vorige visioen. Want dáár wordt een getal genoemd, en de getelden worden bestempeld als verzegelden uit alle stammen der kinderen Israëls. Hier echter is sprake van een grote schare, die niemand tellen kon, uit alle volk...

Toch gaat het, naar onze bescheiden mening, in beide gevallen om precies dezelfde mensen. In beide gevallen gaat het om Gods volk, zij het dat dit eerst (in aansluiting aan Ez. 9) aangeduid wordt met het oudtestamentische „kinderen Israëls“, terwijl het daarna nieuwtestamentisch perspectief krijgt: Gods volk wordt vergaderd uit alle volk en stammen en natiën en talen (vgl. Zondag 21 H.C.).

Bovendien zal het getal 144.000 symbolisch te verstaan zijn — wel te verstaan „met oosterse oren“: 12 x 12 x 1000. Twaalf stammen, elk van die stammen aantredend met twaalf „families“, elk van die families weer aantredend „tot in het duizendste geslacht“, waarbij de man, de huisvader, zijn hele gezin vertegenwoordigt: vrouw, kinderen, personeel.

Zo bezien weerspreekt o.i. de numerus clausus, het vastgestelde aantal, 144.000 beslist niet dat Johannes zag „een grote schare die niemand tellen kon“. ¹⁾

Een oude herinnering

Zag Johannes eerst een engel, die op aarde gaat verzegelen, voordat de grote verdrukking van alle kanten tegen de wereld losbreekt, nú krijgt hij het effect, het resul-

taat van die verzegeling (vgl. vs. 14) te zien: de kerk „in de hemel“.

Want hij ziet hen „staande voor den troon en voor het Lam, bekleed met witte gewaden en met palmtakken in hun handen“ en met een lofzang op de lippen: „het heil is van onzen God, die op den troon gezeten is, en van het Lam“.

Wat zal dit beeld Johannes toegesproken hebben! Niet voor niets is hij een Israëliet. Niet voor niets is hij de discipel, die Jezus het meest na aan het hart lag (vgl. Joh. 13:23 met Joh. 1:18). Niet voor niets is hij met Jezus in Jeruzalem geweest, in de tempel, bijv. op die laatste, gróte dag van het loofhuttenfeest (Joh. 7:37 v.v.), het feest dat bij uitstek sprak van de bewaring en onderhouding der kerk. Heel Israël samengestroomd in de tempelvoorhoven, op de dag van het grote hosanna, een onafzienbare menigte, in feestkledij, met in de ene hand een feestruiker van jonge takken, in de andere een kleurige pomelmoes, en een lofzang op de lippen: dan zult gij met vreugde water scheppen uit de bronnen des heils!

Tóen stond Jezus er wat verloren bij, en moest Hij als een straatventer proberen de aandacht te vangen.²⁾ Maar nú ziet Johannes het omgekeerde: een grote schare, allen als priesters gekleed in hagelwitte gewaden, en Jezus in het centrum — aller hulde waard, want hoor maar: het heil — nu zien ze het pas goed! — is van onzen God, die op den troon gezeten is, en van het Lam.

Niet het feest zelf, niet de citrus-vruchten in kinderhanden, niet de overdadige feestmaaltijden, niet de uiterlijke ceremoniën, niet de symbolische priester-handelingen, maar het Lam, Jezus zelf, is het middelpunt van hun dankzegging en geloofsbelijdenis: de redding is van onzen God en van het Lam.

Een levende kerk

In die feestvreugde mengt zich heel de schepping, gestalte gegeven in de engelen, de oudsten en de vier dieren. In de diepste aanbidding klinkt hun amen: het is vast en zeker, en „met een zeventvoudig „Ere zij God“ stemmen zij in met die grote schare“ vs. 11, 12). Want ook zij hebben de zaligheid, het heil nu gezien (vgl. 1 Pt. 1:10).

Voorbij is de tijd dat Israël in tenten woonde. Voorbij de tijd van strijd, gevaar, verdrukking. Niet alleen het engelenheer, God zèlf was Israël's veilig geleide geweest (Ps. 91:10 v.v.). En had God zèlf niet beloofd: met lengte van dagen zal Ik hem verzadigen, en Ik zal hem mijn heil doen zien? Hoor hen zingen: het heil is van onzen God... Een beaming ten volle waard!

Loofhuttenfeest in een nieuw Jeruzalem,

in een tempelpaleis waarin God en het Lam de bron van alle dankbare feestvreugde zijn voor een kerk, die werd vergaderd, beschermd en onderhouden. Die een belijdenis had, een levende belijdenis: wij geloven met het hart, en wij belijden met de mond. Waar het uit aller mond van harte klonk: ik zeg tot den HERE: mijn toevlucht en mijn sterkte, mijn God, op wien ik vertrouw (Ps. 90:2).

Een nieuwe aanstelling

Over de troost van dit visioen mag geen misverstand bestaan: daar komt één der oudsten tot Johannes met de vraag: wie zijn dezen...? Johannes zegt niet: dat heb ik al lang door, maar antwoordt met Oosterse beleefdheid: mijnheer, u weet het. M.a.w.: zeg u maar wat u te zeggen hebt.

En dan gaat blijken hoe nauw dit tweede visioen samen hangt met het eerste: dezen zijn het die komen uit de grote verdrukking! Hoe zijn zij daaraan ontkomen?

Zij hebben — merkwaardige paradox — hun gewaden gewassen en die wit gemaakt in het bloed des Lams.

Ook zij hadden het niet te breed in de wereld. Maar zij hebben hun heil gezocht bij het Lam. Daardoor kwamen zij niet om, maar konden ze rein voor God verschijnen, om voorgoed zijn dienstknechten in de tempel te zijn (vs. 3). 't Bloed van het Lam was hun redding: daarom zijn zij voor den troon van God en zij vereren Hem dag en nacht in zijn tempel: continu-dienst voor een koninkrijk van priesters (Ex. 19:6).

Het ware loofhuttenfeest!

En kijk, nu wordt het pas goed loofhuttenfeest: en Hij, die op den troon gezeten is, zal zijn tent over hen uitbreiden! Nu komen zij in de tent van God zelf te wonen (Ps. 84:5). Wie had daar in de woestijn ooit van durven dromen? Wonen, continu, in Gods tent, de tabernakel, de tent der samen-komst.

De woestijntijd is voorbij:
de tijd van Massa en Meriba,
de tijd van honger en dorst,
de tijd van zon en hitte.

Natuurlijk, ook tóen was God hun Helper geweest. Maar nu wordt het anders:

zij zullen niet meer hongeren en niet meer dorsten, ook zal de zon niet op hen vallen, noch enige hitte.

De woestijntocht is — eindelijk — voorbij. Met alle ellende van dien. Ook de ellende, die zij zich vanwege hun ongeloof zelf op de hals hebben gehaald.

Het land van melk en honing ligt open, 't belóofde land. En het Lam zal hun ten Herder wezen, een goede Herder. Geen afhankelijkheid meer van een buiten Jeruzalem gelegen Gihon-bron, die via een in de rotsen uitgehakte tunnel levend water, levens-water aanvoert in tijden van „grote verdrukking“. Want het Lam, dat in het midden van den troon is, zal hen weiden en hen voeren naar waterbronnen des levens.

Dan zult gij met vreugde water scheppen uit de bronnen des heils!

Want God zal alle tranen van hun ogen afwissen.

Met vreugde.

Verdriet om de vervolging, de grote verdrukking.

Verdriet om zonde en gevolgen van zonde.

Verdriet, als van Petrus, om de verloochening van Jezus: en hij ging naar buiten en weende bitter.

Verdriet ook om al die moeite van de strijdende kerk.

Waren het niet vaak profeten-in-balling-schap, die door Gods visioenen getroost wer-

den — Ezechiël, Daniël, Johannes? Of een Zacharia bij de puinhopen van Jeruzalem?

In dat alles klinkt de echo van Jezus' woord: zalig, die treuren, want zij zullen vertroost worden. En als een amen klinkt daarop het woord van die oudste: God zal alle tranen van hun ogen afwissen.

¹⁾ Zie „Opbouw” jrg. 11, nr. 33, 34, 35.

²⁾ Zie „Opbouw” jrg. 12, nr. 23.

Kerkelijk leven

Onverhoord oordelen en helpen veroordelen

In de classis Kampen van 12 september werd, in de voortgezette zitting op 16 september door een van de afgevaardigden naar de particuliere synode verslag uitgebracht. Daarbij kwam, concreter en duidelijker dan uit de persverslagen bleek, aan het licht van welke 'valse leer' een tweetal Kamper predikanten door de synode werd beschuldigd.

Schrijver dezes dacht, toen hij een en ander vernam, „Wat zou ik graag ter synode zijn geweest. Op meer dan één punt zou ik de broeders vrij snel hebben kunnen duidelijk maken, hoe zij zich vergisten bij hetgeen zij lazen of meenden te lezen.”

Over dat „vrij snel duidelijk maken” bleek een der afgevaardigden van de classis minder optimistisch. Doch dat laten we nu maar lopen.

Ondertussen bleef bij mij en naar bleek ook bij anderen de vraag klemmen: Waarom is de betrokkene niet gehoord? Waarom de betrokkenen niet? Dat is toch een eenvoudige rechtsregel. Reeds voor de burgerlijke rechtbank — Rusland en Nazi-Duitsland nu daar gelaten — is het een goede rechtsregel dat iemand gehoord wordt voor en aler de rechter óordeelt en vonnis strijkt. De beklagde heeft het recht zich te verdedigen of te doen verdedigen. Aan hem is, al is hij een moordenaar, het laatste woord vóórdat de rechtbank vonnist. Niemand zegge: dat is het burgerlijk recht en in het kerkelijk recht is het anders. Want de burgerlijke rechtspleging volgt hier een bijbelse regel. Nikodemus heeft daaraan eens voorzichtig herinnerd, toen hij in het Sanhedrin zeide: „Veroordeelt onze Wet iemand zonder hem eerst te horen en te vernemen wat hij doet?” Joh. 7:51. Dat kan men op vele plaatsen in „de Wet” van het oude verbond vinden. Nu trof het dat de particuliere synode juist bezig was bij de Kamper predikant(en) afwijking van de leer omtrent „de Wet” te constateren. Reden te meer om zichzelf aan „de Wet” te houden en „de Wet te doen”. Ook naar de door de kerk geijkte uitlegging van het 9e gebod: „dat ik niemand lichtelijk en onverhoord oordele en helpe veroordelen.” Men is hier geneigd de vraag te stellen: Doet gij zelf de Wet niet?

We voorzien de tegenwerping: maar de synode hééft wel gehoord! Zij heeft kennis genomen van hetgeen b.v. de éne predikant over de Wet vele malen en op velerlei wijze geschreven heeft.

Akkoord.

Doch: de synode bestaat uit zestien leden. Hebben zij alle zestien dat zelf gelezen? Alles gelezen? Wat zouden zij moeten antwoorden indien hun hoofd voor hoofd de vraag werd gesteld: „Hebt gij dit van uzelf of hebben u anderen dit gezegd?”

Maar goed, laten we aannemen dat al de zestien leden der synode allen zelf de stukken, waarop de beschuldigingen rusten, gelezen hebben en dat zij niet blindelings op het rapport der commissie zijn afgegaan.

Kan men dan zeggen: de veroordeelden zijn gehoord?

Immers, neen.

Voor het minst zou hun gevraagd moeten zijn of men hen ook goed heeft verstaan, met hen dienen gesproken te zijn over de „stukken der leer”, waarmee zij naar het oordeel der synode sprekende en schrijvende in strijd kwamen. De vraag diende gesteld of zij dat zelf ook erkennen. Zijn zij bewust, willens en wetens met de leer der kerk in strijd gekomen of spraken of schreven zij te goeder trouw. En bijaldien zij in zulk een samenspreking met de synode zouden erkennen:

ons gevoelen is in strijd met de belijdenis of, erger nog, met het Woord van God, zou de synode hun de vraag kunnen hebben gesteld: blijft u bij dat gevoelen? Gesteld dat zij zouden hebben geantwoord: „Neen, maar wij herroepen het” — dan zou de synode daarvan met dankbaarheid kennis hebben kunnen nemen, en op deze punten was de zaak beëindigd.

Niets van dat alles is geschied.

Wij zijn niet gehoord.

Wel: onverhoord geoordeeld en veroordeeld.

Ook gelegenheid tot toelichting van hetgeen we schreven of weerlegging van de beschuldiging is ons nimmer geboden.

In strijd met, niet maar een bepaling van de kerkorde of enige synodale bepaling, maar met „de Wet”, niet van mensen, maar van God, met „de Wet”, waarvoor men streed. Met de uitlegging van het negende gebod in Zondag 43 van de catechismus: „dat ik mijns naasten eer en goed gerucht naar mijn vermogen voorsta en bevordere.”

o—o

Misschien zegt iemand: de synode heeft er niet aan gedacht: Dat zou kunnen. Doch volgens de afgevaardigden van de classis Kampen is er bij deze vergadering meer dan een keer op aangedrongen de beschuldigten te horen.

Het werd geweigerd.

o—o

Op de classis Kampen heb ik mij daarover beklagd.

Eigenlijk over twee zaken.

In de eerste plaats hierover, dat de synode handelde over zaken, die op de mindere vergadering nimmer hadden gediend.

Nooit hebben broeders bij de Kamper kerkeraad aanklacht ingediend wegens valse leer. Het is mij niet onbekend, dat het praatje loopt dat die klachten wel werden ingediend, maar dat zij de kerkeraad niet bereikten omdat vijftig (!!!) van deze stukken „onder de tafel werden gewerkt”. Hetgeen van a-z onwaar is. Nimmer hebben broeders zich met aanklachten over valse leer tot de classis gewend. Nimmer heeft bijgevolg de classis ons vrijgesproken of veroordeeld ten aanzien van de punten, die thans ter particuliere synode dienden. Afdacht dan van één ordelijke klacht betreffende een catechisatieboekje, waarover de classis en daarna de particuliere synode ons vrijspak en de generale synode daarna een afkeurende uitspraak deed.

Anders niets.

Dat is in strijd met artikel 30 van de kerkorde.

Ethisch slecht.

En indien de synode in dit raam collega Mulder en mij had willen 'horen', dan zou dat voor ons moeilijk geworden zijn. Dan zouden wij voor de vraag gestaan hebben: moeten wij onzerzijds medewerken aan de afdoening van agendapunten, die niet op ordelijke wijze op de synodale agenda gekomen zijn?

Intussen: uit het verslag van de afgevaardigden van de classis Kampen bleek, gezien de ernstige zaken, die tegen ons werden ingebracht, dat wij de synode „ernstige oorzaak van nadenken” gegeven hadden. In zulk een geval heeft de particuliere synode het recht de betreffende dienaren des Woords te citeren, het ondertekeningformulier in werking te zetten. Welnu, zowel ds. J. O. Mulder als ik hebben ter classis verklaard: onze hand-

tekening staat nog steeds onder het ondertekeningformulier en wij handhaven die ondertekening. Indien de synode ons ontbiedt en van ons rekenschap vraagt van onze gevoelens, dan achten we ons niet slechts verplicht, maar verklaren we ons ook nadrukkelijk bereid, ons tegenover de synode te verantwoorden.

De classis Kampen heeft daarna met algemene stemmen op twee na het feit dat de particuliere synode ons niet gehoord heeft afgekeurd en aan de afgevaardigden opgedragen dit aan de synode mede te delen en voorts aan de synode te doen weten dat de predikanten Mulder en Visee bereid waren in de synode te verschijnen en rekenschap te geven van hun gevoelen.

Het mocht niet baten.

De afgevaardigden van de classis hebben de boodschap van de classis overgebracht.

De synode besloot de genoemde predikanten niet te ontbieden.

Zij zijn onverhoord geoordeeld.

En veroordeeld.

Dat is ongehoord.

En in strijd met de Wet.

Niet van mensen.

Maar van God. ¹⁾

o—o

Een onontvankelijk verklaarde brief

Ons is gebleken dat een van de Vrouwenverenigingen in Kampen zich met een brief tot de particuliere synode gericht heeft. In deze brief hebben de zusters zich beklagd. Onder meer over het feit dat de synode de predikanten Mulder en Visee veroordeelde zonder hen te hebben gehoord.

Deze brief is aan de praeses der synode overhandigd door ds. H. Stolk.

Hij bereikte de synode niet.

Het moderamen verklaarde dat deze brief onontvankelijk was.

Op zichzelf is daartegen geen bezwaar.

Er is altijd een datum, waarop de brievenbus der synode gesloten wordt. Wat na die datum binnenkomt, is te laat. Doch: deze brief stelde geen nieuwe zaken aan de orde. Hij betrof zaken, die nog in behandeling waren.

Maar we willen hier niet scherp slijpen.

Alleen: had niet de hele synode hier uitspraak moeten doen over de vraag of deze brief al dan niet onontvankelijk was?

De synode werd niet in deze zaak gekend.

Het moderamen besliste.

Stemmenverhouding: geeft acht!

De besluiten der synode werden doorgaans met 8-4 stemmen genomen. De vier afgevaardigden van de classis Kampen bleven buiten stemming. Dat is voor wat het hoofdgeding betreft in orde. Zo is het in artikel 33 van de kerkorde bepaald. En behoudens het „tenzij” van artikel 31 van de kerkorde geldt hier dat wat met de meeste stemmen is goed gevonden, voor vast en bondig zal gehouden worden.

Toch rijst hier wel een vraag.

De synode handelde ook over zaken, die niet de classis Kampen of het besluit van 30 september raakten, doch de leer van dienaren des Woords van Kampen, op punten, die in de classis nimmer aan de orde waren geweest. Moesten de afgevaardigden van Kampen daar óók buiten stemming blijven?

Hoe het ook zij, de wèrkelijke verhouding op de particuliere synode, dáár heeft ds. 't Hart terecht op gewezen was niet acht tegen vier, maar acht tegen acht.

Geeft acht!

o—o

Ds. G. Th. Koopman

Het auto-ongeval dat de emeritus-predikant van Den Haag-West overkwam heeft ons allen diep geschokt? Of niet? Doet het ons niets meer? Niemand kan zeggen: dáárom deed de Here het. Maar je wordt toch wel even stil bij zulke sterfgevallen, zó plotseling: B. Holwerda, door auto-ongevallen de legerpredikanten Dijkema, De Hoop, nu Koopman; zo uit het werk: Vink en Van Putten.

Je wordt er stil van.

¹⁾ Ik mag hierbij wel verwijzen naar hetgeen de heer P. C. van Wijk schrijft in zijn artikel 'Gereformeerd blijven' onder het kopje 'Onverhoord oordelen' en naar de door hem genoemde brochure van prof. Greijdanus.

Met blijdschap vernemen wij, juist bij het ter perse gaan van dit nummer van ons blad, van de geboorte van de tweede zoon van H.K.H. Prinses Beatrix en Z.K.H. Prins Claus.

Onze gebeden en goede wensen vergezellen deze nieuwe telg van ons Koningshuis. We hopen dat dit kindje voorspoedig zal opgroeien naar lichaam en geest. Dat de zegen des Heren dit kindje moge ten deel vallen in rijke mate! Wij hopen dat onze goede God, Die ons de overheden schenkt, en ons in dit land goede overheden schenkt, ook een voorspoedig herstel zal schenken aan Prinses Beatrix.

Het is nog niet zo lang geleden dat het twintig jaar geleden was dat H.M. Koningin Juliana aan het bewind kwam. Als we die periode overzien en ook letten op het werk van Prinses Beatrix, dan mogen we, ondanks de stemmen die opgaan tegen de instelling van de constitutionele monarchie, waaronder wij leven. Experimenten met andere regeringsvormen zijn bepaald niet aantrekkelijk.

We hopen dat deze regeringsvorm voor ons land onder het Huis van Oranje nog lang stand zal houden.

Redactie

(Foto: Koot)

P. C. van Wijk

bewijzen, punt voor punt nauwkeurig en redelijk onweerlegbaar bewijzen, en is het met apodictisch beweren niet genoeg."

PROFESSOREN TER SYNODE

Een duidelijk woord. Wanneer zulke zware beschuldigingen worden geuit, wanneer zo het goed gerucht van broeders in geding is, moet men maar zeer voorzichtig zijn.

Belangwekkend is het ook te lezen, hoe in de dagen voor de Vrijmaking geschreven werd over de invloed van de professoren. Natuurlijk waren er toen meer kerkelijke hoogleraren dan thans, maar de zaak verandert daar niet door. K. C. van Spronsen schreef in 1944:

„Zou het wellicht onze kerkelijke samenleving niet veel meer dienen, wanneer alle professoren zich eens gingen onttrekken aan de zaken der Kerken en aan de Kerken zelve overlieten?

Staan we onder een hiërarchisch college van professoren? Wat moeten zij de synode vertegenwoordigen in onze Kerken, waaraan ontlene zij het recht op kerkeradsvergaderingen namens de synode het woord te voeren? (zo erg is het onder ons gelukkig nog niet — v.W.)

De synodes bieden al meer een beeld van vergaderingen van professoren, waarbij de kerkelijke afgevaardigden stilzwijgende toeschouwers mogen zijn."

Zou het wellicht niet veel meer dienen...?

Deze vraag van Van Spronsen uit 1944 heeft vandaag nog betekenis en het antwoord eveneens.

GEEN GESCHARREL MET CREDENTIEBRIEVEN

Bekend is, dat vorig jaar ds. B. J. F. Schoep werd weggezonden van de Synode. Zijn mede-afgevaardigden aanvaardden zijn credentiebrieven niet. In 1944 is iets dergelijks overkomen aan ds. D. van Dijk. Natuurlijk lagen de zaken toen wel wat anders, maar de kwestie waar het op aankomt, is gelijk. Lees je even mee wat ds. Van Dijk toen schreef aan de Generale Synode (in 1944 dus):

„Onrechtmatig: omdat het niet aangaat voor ons aan de credentiebrieven, die ons bindt aan Belijdenis en Kerkenordening, een uitbreiding te geven, die bij andere Synodeleden niet toegepast wordt.

Onrechtmatig is de ons gestelde eis ook, omdat de Synode hiermee feitelijk censuur gaat oefenen over onze leer buiten onze kerkeraden om, in 't algemeen met voorbijgang van de mindere vergaderingen.

Gereformeerd blijven

(III)

Amice,

Er zijn in de kerkelijke strijd van vandaag duidelijk parallellen te trekken met de strijd van de veertiger jaren. Aan het slot van m'n vorige brief liet ik daar iets van zien. Het is verbazingwekkend, hoe velen onder ons vandaag doen hetgeen ze destijds aan anderen verweten. Duidelijk komt dat o.a. naar voren in de wijze waarop art. 31 van de K.O. wordt gehanteerd. Ik kom daar nog op terug, maar wijs eerst op iets anders.

ONVERHOORD OORDELEN

In het Nationaal Dagblad van 29 augustus stond een verslag van een vergadering van de P.S. van Overijssel. Volgens dit verslag merkte dr. R. H. Bremmer o.a. op, dat ds. G. Visee gehoord dient te worden in verband met hetgeen in het meerderheidsrapport over zijn „leer" wordt gezegd. Ds. A. Geelhoed merkte naar aanleiding daarvan op, dat „in de pers... wel met ds. Visee (is) gesproken".

Schriftelijk contact, via een krant, is dus hōren. Dat is blijkbaar voldoende, als het er over gaat iemands „leer" te veroordelen en iemand publiek aan de kaak te stellen als een aanhanger van valse leer. We laten dan nog maar buiten beschouwing, dat blijkens het verslag de meerderheidsrapporteurs en hun aanhangers weinig of niets hebben gesnapt van wat het standpunt van ds. Visee nu eigenlijk wel is. Toch moest doorgezet. „We moeten ons aan de afspraken houden, anders brengen we de eenheid in gevaar" staat in het verslag te lezen. Zo sprak men in 1943, 1944 ook, daarbij eigen afspraakjes tot afspraken makend.

In het maatschappelijk leven is een dergelijke gang van zaken ondenkbaar. Daar wordt niemand geoordeeld en niemands handelwijze veroordeeld zonder dat eerst met hem gesproken is. De kerk kan hier nog wat van de Overheid leren.

Dr. S. Greijdanus dacht er in 1944 ook anders over. In zijn brochure „Dat ik niemand lichtelijk en onverhoord oordeele" verwijst hij naar Joh. 7:51. Greijdanus neemt in deze brochure op een brief, die hij op 9 maart 1944 aan de Generale Synode schreef n.a.v.

het synodebesluit, dat hij zich had schuldig gemaakt aan openbare scheurmaking. Hij wijst in deze brief op het „onverhoord oordelen" door de Synode:

„Ik acht, dat van andere (feiten) een onjuist beeld wordt gegeven. Een enkele maal leidt dit tot tendentieuze en gevaarlijke reconstructie der geschiedenis. Wie op grond van het hierin aangevoerde materiaal, zonder het „wederhoor" toe te passen, een uitspraak als de Uwe doet, en dan daaraan **aanstonds** gevolgen verbindt, „oordeelt lichtelijk". En „onverhoord"."

En verder:

„Over de door U uitgesproken beschuldiging ben ik niet gehoord. **Aan Uw aan mij gestelde vragen ontbreekt die, welke de eerste had moeten zijn:** „wat hebt gij hiertegen aan te voeren?" Naar mijn mening had deze vraag ook voorlopig de enige moeten blijven. „Onze wet oordeelt toch de mens niet, indien zij niet eerst van hem gehoord heeft en weet, wat hij doet?" (Joh. 7:51). **Juist** het oordelen zonder zulk voorafgaand horen noemt de Schrift een oordelen „met aanzien des persoons (Deut. 1:17)."

Ik liet enkele woorden vet drukken. 'k Hoop, dat je het goed ziet, dat, wanneer zulke grote dingen op het spel staan, het een zaak van eenvoudige Christelijke liefde is te spreken met de personen, waar het om gaat. Vandaag worden een aantal predikanten beschuldigd van alles en nog wat, zonder dat zij **verstaan** zijn. Nogmaals: in het publieke leven is iets dergelijks ondenkbaar. En wanneer het gebeurt, bestaat de mogelijkheid een aanklacht wegens smaad in te dienen. In de Kerk, die pilaar en vastigheid der Waarheid is, worden de procedures echter wel zō gevoerd. Daarmee geeft de Kerk haar waardigheid echter wel prijs.

Terecht schreef Greijdanus dan ook in een andere brochure („De Synodale vrede van 1905 verbroken"):

„In zulke zaken...., waarin men met zijn beweren zo hoogst ernstige dingen voorheeft van wering, schorsing, afzetting, uitbanning, komt het aan op bewijzen, strikt

Bovendien, de Synode wist, dat èn mijn kerkeraad èn de classis, waarin ik dien èn de Particuliere Synode, die mij deputeerde en op haar laatste vergadering mijn mandaat handhaafde, van mijn standpunt ten volle op de hoogte waren.

Als de Synode mij nu niet „vertrouwde”, had zij dan niet moeten beginnen met zich te wenden tot de kerkeraad, die mij afvaardigt naar de classis, tot de classis, die mij afvaardigt naar de Particuliere Synode, tot de Particuliere Synode, die mij naar de Generale Synode zond? Stel, dat ik op grond van mijn verklaring als lid der Generale Synode gewraakt wordt, dan zullen daardoor immers feitelijk al deze vergaderingen, die mij ongerept handhaafden, in staat van beschuldiging worden gesteld?”

Me dunkt, er is geen speld tussen te krijgen. Maar waarom handelde men dan niet naar deze woorden in 1967, toen een soortgelijke zaak aan de orde was. Ik weet, dat een of andere slimmerik in dit verband reeds opmerkte, dat in 1944 de zaak anders lag dan in 1967, omdat ds. D. van Dijk niet en ds. B. J. F. Schoep wel in strijd zou zijn met de confessie. Deze slimmerik vergat echter, dat de Synode van 1944 er van overtuigd was, dat ds. D. van Dijk handelde in strijd met Schrift en Belijdenis. We kunnen het daarmee oneens zijn, maar van de kant van de Synodes lag de zaak in 1944 en 1967 gelijk.

Daarom is het duiken in de historie een goede zaak. In de lijn van de Vrijmaking blijven we niet door het gebruik van dikke woorden.

Geen gescharrel met credentiebrieven. De norm verandert toch niet, als men van minderheid tot meerderheid wordt?

GEEN MACHTSSTRIJD

Ik ga deze keer besluiten met een citaat uit een schrijven van een aantal kerkleden aan alle kerkeraden in mei 1944. Dit schrijven kwam tot stand naar aanleiding van de schorsing van dr. K. Schilder als hoogleraar.

„Wie denkt... niet aan de waarschuwing des Heren in dezelfde rede (vs. 45, 46 van Lucas 12): „Maar indien deze dienstknecht in zijn hart zou zeggen: Mijn heer vertoeft te komen; en zou beginnen de knechten en de dienstmaagden te slaan en te eten en te drinken en dronken te worden, zo zal de heer van die dienstknecht komen ten dage, in welke hij hem niet verwacht, en ter ure die hij niet weet, en zal hem afscheiden, en zal zijn deel zetten met de ontrouwen”? Wij werden bij het opstellen van dit geschrift ten eerste getroffen door hetgeen Prof. Greijdanus in zijn Korte Verklaring van het Evangelie van Lucas (eerste deel, blz. 340-341) zegt over het „slaan” van de mededienstknechten: „We hebben dit zo te denken, dat hij” (namelijk de slaaf, die tijdens de afwezigheid van de heer is aangesteld over de anderen ter besturing en verzorging, die gedurende die afwezigheid opzicht over hen moet uitoefenen, hun arbeid regelen en hun het nodige moet doen toekomen, blz. 339.340) „zich aan een pretleven overgeeft, en daardoor de verzorging zijner medeslaven verwaarloost. Deze worden daarover ontevreden, komen tegen hem in opstand. Dan gaat hij hen slaan om toch de baas te blijven. Overdrachtelijk geschiedt dit, wanneer de Evangeliedienaren of de ambtsdragers hun ambt niet getrouw waarnemen, in prediking of anderszins aan de gemeente niet geven, wat zij nodig heeft, en de leden der gemeente daarover dan ontevredenheid tonen en er tegen in verzet komen, maar deze predikers of ambtsdragers dan loskomen met tuchtmaatregelen, om hun prestige te handhaven en de overmacht te behouden.”

Deze laatste woorden, naar het jaartal op het titelblad uiterlijk in 1941 geschreven, waren wel van profetische betekenis; zij worden thans duidelijk vervuld.”

’k Hoop, dat je het allemaal niet te zwaar vindt en de moeite neemt je in de zaak te verdiepen. Het gaat om grote dingen, om het Gereformeerd blijven, het Kerk blijven.

G. Visee

Enkele vragen betreffende de Goddelijke en de menselijke factor in de Heilige Schrift

13. De vleeswording des Woords

Hier ligt nu een raakpunt tussen de door profeten en apostelen en onze hoogste Profet en Leraar gesproken en geschiede openbaring en de vleeswording des Woords. De Zoon van God is in een bepaald historisch milieu in de wereld gekomen. Dat betekent niet, dat Hij in zijn gang over de aarde, in de vervulling van zijn taak als de Gezondene des Vaders door de historie van zijn tijd is bepaald: Hij is als de Middelaar Gods en der mensen uit de geschiedenis niet te verklaren. Elke poging een 'Leven van Jezus' als resultaat van een 'Leben-Jesu-Forschung' te schrijven, is tot mislukking gedoemd. We kunnen achteraf wel zeggen dat God de geschiedenis zó had geleid, dat alle voorwaarden voor de komst en het werk van de Zoon van God aanwezig waren: de staatkundige eenheid van de landen rondom de Oude Wereldzee onder de romeinse keizers, de culturele eenheid onder de in het Romeinse Rijk verbreide griekse beschaving, het Hellenisme, zijn van ongemene betekenis geweest voor de verbreiding van het evangelie. We verwijzen voor dit punt nog eens naar de nog steeds niet verouderde studie van H. R. Woltjer 'Het Woord Gods en het woord der mensen'. Het is trouwens uit de Schrift zelf bekend hoe rechtstreeks de staatkundige situatie van Israël van betekenis is geweest voor het werk van de Christus: de beschrijving, door de keizer Augustus verordend en in Palestina gehouden onder Quirinius leidde Jozef en Maria naar „de stad Davids”, naar Bethleem. En dat de Here Jezus Christus gekruisigd is en niet een andere dood is gestorven, houdt met de romeinse bezetting van Jeruzalem rechtstreeks verband. Het „geleden onder Pontius Pilatus” houdt dat in de apostolische geloofsbelijdenis in levende herinnering.

Maar dat alles neemt niet weg, dat het feit dat de Here Jezus in die tijd op aarde was en in dat historisch milieu zijn zending volbracht, aan zijn werk in alles een door tijd en plaats bepaalde kleur gegeven heeft. Het was in een milieu, dat ons bijna arcadisch aandoet. De prediking van de Here Jezus, de beelden, de gelijkenissen, waarin die prediking kwam, passen in het agrarisch en staatkundig milieu van die tijd.

Jaren geleden schreef prof. K. Schilder eens, dat onze Heer en Heiland, als Hij vandaag op aarde had geleefd, per trein of per taxi had kunnen reizen en dat zalig is de mens, die daaraan niet geërgerd wordt. Zo'n opmerking kan verhelderend werken en illustreert soms meer dan een lang betoog de waarachtigheid van de mens-wording van de Middelaar.

Nu, dat geldt nu, bij alle nodige veranderingen, ook van de Schrift. Zij is voor honderd procent Gods Woord en ze is voor honderd procent een menselijk boek, een Oosters, een israëlietisch boek en wat het Nieuwe Testament betreft een israëlietisch boek met een onmisbaar grieks-hellenistische signatuur.

14. De 'anthropologie' van de Bijbel

In dit kopje zetten wij het woord 'anthropologie' tussen aanhalingstekens, om reeds daardoor aan te duiden dat er plaats is voor de vraag of er zo iets is als een bijbelse 'anthropologie' een bijbelse wetenschap omtrent de mens-in-zijn-totaliteit. We menen, dat die vraag ontkennend moet worden beantwoord. Evenals de vraag of er zo iets is als een bijbelse psychologie. Men denke aan de titel van een van de latere werken van prof. dr. Her-

man Bavinck: 'Bijbelse en religieuze psychologie'.

Men onderscheide hier wel „bijbels” en „Schriftuurlijk”. Wij geloven de mogelijkheid en de eis van een 'Schriftuurlijke' wijsbegeerte en van 'Schriftuurlijke' wetenschappen in de zin dat deze en gene uitgaan van de religieuze vooronderstellingen, die we uit de Schriftopenbaring kennen door het geloof. Maar wij ontkennen, dat er een bijbelse wijsbegeerte en wetenschap zou zijn alsof deze ons in de Bijbel zou zijn gegeven of in die zin, dat de bouwstenen voor zulk een filosofie ons in de Schrift kant en klaar zouden zijn geleverd.

We denken bijvoorbeeld aan de kwestie van de zgn. dichotomie. De griekse wijsbegeerte — we treden hier niet in bijzonderheden — leerde dat de mens was samengesteld uit een (sterfelijk) lichaam en een (onsterfelijke) ziel, welke laatste voor de geboorte reeds bestond en na de scheiding bij het sterfen zelfstandig voortbestond. Deze dichotomie (tweedeling) is in de leer van de mens in het westelijk denken van heersende betekenis geworden, ook in de christelijke kerk. Men meende, dat ook de Schrift dat leerde, en was soms van het bijbels karakter van deze leer van ziel-en-lichaam zo diep overtuigd, dat men meende, dat 'verlichte' heidenen als b.v. Plato deze openbaringswaarheid door de natuurlijke rede kenden! Het feit, dat hij „de onsterfelijke der ziel” leerde werd deze „arme heiden” (Calvijn) als een positieve zaak toegerekend. Intussen bleek uit nader Schriftonderzoek, dat er aan de mens niets onsterfelijks is, dat slechts God onsterfelijkheid heeft, d.w.z. dat slechts Hij niet aan de dood onderworpen is en dat de gelovigen eerst bij hun opstanding met onsterfelijkheid worden bekleed en van de tweede dood niet beschadigd worden.

Daarna kwam in allerlei wetenschappen het inzicht, dat de mens niet een samen-stelling is van 'n lichaam en 'n ziel, maar dat de mens een integrale eenheid is, met vele aspecten. De wijsbegeerte der wetsidee sprak van het menselijke hart en vele functies.

Daartegen rees van de kant van de theologie verzet: dat was in strijd met de bijbels geachte leer van de dichotomie: 'n lichaam + 'n ziel. Maar uit Schriftonderzoek bleek, dat de Bijbel de dichotomie ('n lichaam + 'n ziel + 'n geest) niet leerde, dat de Schrift over de mens altijd spreekt als van een ondeelbare scheppingseenheid en aan die mens slechts allerlei onderscheidt.

Men dient op dat punt wel te onderscheiden. Het beroep op de Schrift was hier tweerlei. Aan de ene kant trachtte men met een beroep op de Schrift de (griekse) dichotomie te funderen: God leert ons dat de mens bestaat uit, is samengesteld uit een (stoffelijk en sterfelijk) lichaam en een (onstoffelijke en onsterfelijke) ziel. Aan de andere kant wees men er op dat de Schrift wel van het lichaam van een mens spreekt, en van zijn ziel en van zijn geest, evenals van zijn hart en van nog veel meer dat áán de mens te onderscheiden valt, dat „lichaam” en ook „ziel” gebruikt worden van de mens in zijn totaliteit, als ook in de zin van bepaalde aspecten van deze totale mens.

Het eerste 'beroep' op de Schrift ten bewijze van de onjuiste stelling dat de mens zou zijn gecomponeerd uit 'n lichaam en 'n ziel geschiedde ten onrechte en ging uit van een valse exegese, die griekse begrippen indroeg in een hebreeuwse tekst. Het tweede beroep op de Schrift is juist, voorzover het

bedoelt aan te tonen, dat de Schrift ons niet bindt aan een dichotomische mensbeschouwing.

Maar ook dit laatste beroep op de Schrift zou zijn doel voorbij schieten, wanneer het gebruikt werd voor de stelling, dat de Bijbel ons verbiedt aan de mens meer te onderscheiden dan lichaam, ziel en geest. Want ook bij zulk beroep op de Schrift gaat men er van uit dat de Schrift ons een (misschien nog primitieve) met gezag beklede wetenschappelijke leer omtrent de mens geeft.

En dat doet de Schrift niet.

Zij geeft ons altoos openbaring omtrent de door de mens niet te ontdekken religieuze positie van de mens in de schepping Gods.

En zij geeft deze openbaring van „de verborgenheden Gods” in het kader van de aan de mens door de overlevering en eigen onderzoek verworven kennis van het geschapene, en dus binnen de kennishorizon van de ontvanger(s) der openbaring.

Niet deze zonder goddelijke openbaring te verkrijgen en verworven kennis van de ontvanger(s) der openbaring is de onveranderlijke regel en inhoud van het christelijk geloof, maar wel de binnen deze historisch bepaalde kennishorizon geschiede en ontvangen openbaring van de verborgenheden Gods, het geopenbaarde heilshandelen Gods in de geschiedenis.

G. Janssen

Interpretatie of openbaring

II

Vanwaar deze „ervaring”?

Het is, dunkt me, wel duidelijk, dat prof. Van Peursen een woord wil spreken tot de mens van deze tijd, die in de ban is van de God-is-dooi-gedachte; tot de mens die gegrepen is door het moderne besef van Gods afwezigheid in onze moderne wereld van wetenschap en techniek. Het lijkt me onbetwistbaar dat hij daartegen stelling neemt en van die gedachte wil verlossen door zonder opzettelijke polemiek te getuigen van de aanwezigheid Gods of van de Aanwezigheid. Daartoe ook zijn moderne aanpak. Hij gaat naast de mens van deze tijd staan en spreekt hem aan in zijn eigen taal en met behulp van de categorieën, waarin hij denkt. Zo maakt hij gebruik van termen van het huidige filosofisch-theologisch apparaat. In het vorige artikel werd er reeds op gewezen dat volgens prof. van Peursen de mens zelf door de rechte interpretatie van de Bijbelse gebeurtenissen kwam tot zijn identiteit. Men ontdekt hier direct in de denkvorm aansluiting aan de existentie-filosofie, waarvan één der grondgedachten is, op hoe onderscheiden manier ook uitgewerkt, dat de mens in beweging is, in ontwikkeling, wordt van dag tot dag.

De niet christelijke denkers op dit terrein kennen uiteraard geen openbaring in de Bijbelse zin van het woord, die God openbaart en de mens zichzelf doet kennen. Vandaar dat Jaspers enerzijds zijn toevlucht neemt tot het zgn. existentielle bewustzijn als de diepste grond van het bewustzijn, waarover alleen de filosofie licht kan verspreiden, dan als mijn existentie beleefd(!) wordt in communicatie met andere existentie en anderzijds voor wat het transcendente betreft spreekt van „Chiffre”. Terwijl Heidegger de fenomenologie tehulp roept met haar „wezenschouw”.

Hier is de mystiek aan het woord, die de openbaring heeft losgelaten en alleen kan opereren, als irrationeel gestempeld, met de ervaring. En dat spreekt de moderne mens aan, die leeft in irrationalistisch levensbesef na het échec van het rationalisme, van wat hij beleeft.

Maar de dienstmaagd, die tehulp geroepen is, zoekt als koningin te heersen. Of had zij reeds greep op hem, die haar als ancilla meende te kunnen gebruiken?

Voortdurende ervaring in plaats van eenmalige openbaring

In de beschouwingen van prof. Van Peursen komt in feite de ervaring van de mens, d.i. zijn beleven van de Aanwezigheid Gods in de gebeurtenissen en feiten, die hij dan interpreteert en duidt, in de plaats van de openbaring Gods door zijn eigen spreken. Zo staat het met de Bijbelse figuren. En het gaat hier alles op een geheimzinnige, niet nader uit te leggen manier

toe. De mens ervaart, onderkent, soms opeens of ineens en zulks onder de druk van een gebeuren, maar dit laatste biedt geen verklaring omtrent het „hoe” van deze ervaring. Want deze druk wordt als de overmacht van God wederom ervaren. Tautologie is geen verklaring.

Hier staat nu eigenlijk alles op het spel, want het is vandaag nog zo. Het boekje begint met de zin: Het is eigenlijk een groot misverstand te menen dat wij weten wie of wat „God” is. „Wij” zo volgt er verder, dat zijn de mensen van vroeger en nu, christenen en niet christenen.

De christelijke kerk mag haar algemeen geloof zonder schroom belijden met de volgende woorden: Ik geloof in God, de Vader, de Almachtige, Schepper van de hemel en van de aarde..... En de bekendste catechismus van het Protstantisme mag vrijmoedig verklaren dat het geloof een stellig weten of kennis en een vast vertrouwen, wij weten volgens deze beschouwingen niet wie of wat „God” is.

Want volgens de auteur staan de zaken als volgt: De betekenis van het woordje „God” is niet „en masse”, substantieel en bovennatuurlijk, gegeven, pag. 11.

Hoe zij dan wel verkregen wordt?

Dat wil het volgende duidelijk maken.

Wij staan eigenlijk op één lijn met de mensen, wier ervaringen in de Bijbel staan beschreven en die gaandeweg de betekenis van het woordje „God” moesten leren. Dit wordt dan geïllustreerd met Abraham, wiens roeping een vreemd „vermoeden” was van geheel andere mogelijkheden dan hij tot dan toe kende, en wiens groeiend vermoeden bevestigd blijkt te worden in de weg van het onderkennen van een Macht, die meer is dan eigen gevoelens van onbevredigdheid of van hunkering naar een ongewoon menselijk geluk.

Deze bevestiging van het groeiend vermoeden blijkt bij prof. van Peursen de grote zaak te zijn. Want daarin, zo verzekert hij, staat de moderne mens niet achter bij de mens van toen. Steeds moet de Naam van de unieke Macht, die de mens in zijn leven leidt, hernieuwd onderkend en gespeld worden. Wij weten niet, evenmin als Abraham, bij voorbaat wie of wat „God” is. Zijn Naam d.w.z. zijn aanwezigheid in de gewone gebeurtenissen, tekent zich gaandeweg af. De betekenis van het woordje „God”.... functioneert als een nieuwe en steeds meer verrassende herkenning van een bevrijdende Aanwezigheid.

We zouden menen, dat de mens van nu iets voor heeft bij de mens van vroeger, omdat de openbaring Gods verder is voortgeschreden, haar hoogtepunt in Christus heeft bereikt. Paulus spreekt daarvan op een indrukwekkende wijze in Ef. 3, wanneer hij handelt over het geheimenis, dat hem door openbaring bekend gemaakt is; het geheimenis, dat ten tijde van vroegere geslachten niet bekend is geworden aan de kinderen der mensen. En de auteur van de brief aan de Hebreërs zegt dat God eertijds vele malen en

op vele wijzen tot de vaders gesproken had in de profeten, maar nu in het laatst der dagen tot ons gesproken heeft in de Zoon, die Hij gesteld heeft tot een erfgenaam van alle dingen, 1 : 1 en 2. En hij wijst in 2 : 2-4 op het voorrecht, dat wij hebben boven de vroeger levenden, waardoor onze verantwoordelijkheid ook des te groter is.

Gods spreken in toenemende en uiteindelijke volheid in de Zoon blijkt volgens het Nieuwe Testament de grote zaak te zijn, die ons eraf geeft boven de ouden, maar ook een grotere verantwoordelijkheid. Maar prof. Van Peursen keert de zaak om en zegt, dat wij **niet achterstaan** bij de ouden, omdat Gods Naam zich nog steeds in de gewone gebeurtenissen gaandeweg aftekent, de Naam van de vreemde Macht. Wij hebben eenzelfde „ervaring” als zij, daarom staan wij bij hen niet achter! In plaats van de afgesloten openbaring in de Heilige Schrift, die niet een boek vol dode letters is maar het levend en levend makend getuigenis van de Heilige Geest komt hier de doorgaande „ervaring” van toen en nu, alsof er van een heilshistorie en zich daarbij aansluitende geschiedenis der openbaring geen sprake is. Wat is hier het wezenlijke verschil met de opvattingen in sommige oud-ge-reformeerde kringen, die van de Bijbel spreken als de dode letter om alles op te hangen aan de ervaring?

Mystiek in de plaats van openbaring.

Een hoofdstuk als het achtste, dat handelt over het woord „God” als proclamatie staat hiermee in onoplosbare dialectische spanning. Maar welk motief zal tenslotte het sterkste blijken in deze denkwijze?

Feit en interpretatie

Men kan niet zeggen dat prof. van Peursen de in de Bijbel verhaalde feiten niet zien wil als werkelijke gebeurtenissen. Deze uitdrukking: werkelijke gebeurtenissen, is bij hem zelf te vinden, pag. 15, 35.

Maar grote nadruk wordt gelegd op de duiding of de interpretatie der gebeurtenissen. Deze interpretatie schijnt door de auteur beslissend te worden geacht. Zij ontdekt pas de werkelijke feiten, pag. 16. Feiten soms achter de feiten?

Het is niet teveel gezegd, wanneer we hier spreken van een geliefd thema bij prof. Van Peursen. Ik denk hier aan wat hij in zijn boek Filosofische oriëntatie schrijft over de taal: Taal intendeert, beoogt een betekenisvolle werkelijkheid. Het woord is... onmisbaar voor de duiding, de zin, de strekking, die de feiten eerst tot het feitelijk gegevene doet zijn.

Hier wordt aan de duiding of interpretatie toch wel een verstrekkende macht toegekend: die de feiten eerst tot het feitelijk gegevene doet zijn.

In Hij is het weer, komen de feiten vooral voor in hun betekenis voor het ontdekken van de Godsnaam. In de reeks bijbelse geschiedenissen vormt het opstandingsverhaal een culminatiepunt, waar pas goed de betekenis van het woordje „God”, de „kracht Gods” zoals b.v. Paulus schrijft, zichtbaar wordt, lezen we op pag. 55 De woorden: zichtbaar wordt, zijn hier van betekenis.

Het is voor geen tegenspraak vatbaar dat God zich in en door de feiten openbaart; dat wij daarin zijn genade en kracht, zijn trouw en goedheid als voor ogen zien, wijs gemaakt door zijn eigen spreken.

Maar de vraag valt te stellen of daarin hun betekenis opgaat?

Wie het zo zou stellen, doet aan hun werkelijke betekenis tekort. Ook al stelt men ze als werkelijke gebeurtenissen, men doet ze nog geen recht, wanneer men alleen over hun betekenis, hun Gods Naam onthullend karakter spreekt; ze beschouwt als tekenen, van de nieuwe oriëntatie, waarheen zij als teken verwijzen, pag. 55.

We komen deze wijze van spreken telkens tegen.

De opstanding is voor de leerlingen van Jezus een onthutsende, deels en aanvankelijk zelfs beangstigende gebeurtenis geweest, waardoor zij pas goed hun eigen identiteit als discipel, apostel, kerk, zijn gaan onderkennen. Ja, maar de opstanding fundeert ook en alleréerst het apostolaat en de kerk. Paulus zegt in Ef.2 dat wij met Christus zijn levend gemáákt en in de hemel gezet.

In de Bijbel zijn de feiten niet slechts „tekenen”, waardoor we God en ons zelf op het spoor komen. maar ook heilswerken van God, waardoor Hij ons heeft verlost van vloek en dood en gelegd aan Zijn hart. Ik weet wel, dat prof.

Van Peursen ook spreekt van de heilsgeschiedenis, maar deze wordt dan toch weer direct getrokken op het vlak van: kenschetsend voor de unieke Godsnaam. In datzelfde vlak wordt ook gesproken over het lijden en sterven van Christus; daarin exegetiseert Jezus de zin van het bestaan van Zijn eigen volk. Maakt Hij nog duidelijker dan in de oud-testamentische geschriften, dat dit volk er is terwille van de hele wereld. Maar ook dat Zijn eigen lijden en sterven nodig is om te tonen hoe in het lijden ten diepste sprake is van een leed toebrengen door Israël, ja, door de hele mensheid, aan de God, van Wien men zich afwendt; kan Hij de betekenis van het woordje „God” op beslissende wijze verklaren. Van de Godsnaam wordt dan tenslotte wel gezegd, dat die niet slechts lijden en schuld, maar ook de dood doorbréékt, pag. 51. Maar de opstanding wordt beslissend genoemd om dit te begrijpen. Is hier dus de duiding meer dan het feit? Het feit illustratiemateriaal?

Vragen, die om een antwoord roepen, want hier staat het werkelijke heil op het spel. En we willen ons toch niet van de wijs laten brengen, allermint op dit punt. We kennen de tere verhalen over de geboorte van Christus in Bethlehem met de toepassing, dat Hij nu ook zo in ons hart geboren worden moet. We worden te meer voorzichtig, wanneer we lezen dat het nooit alleen maar over gebeurtenissen in het verleden gaat, maar om een beslissing nu, in het heden, als onmisbare sleutel voor het ontsluiten van de ware betekenis der verhalen en voor het werkelijk functioneren van de Godsnaam. Vooral het spreken over onze beslissing als onmisbare sleutel voor het ontsluiten van de betekenis der verhalen moet ons op onze hoede doen zijn. Hier is invloed van de moderne existentiële theologie, naar het me voorkomt. Want de zaak ligt juist andersom: Het door Gods Geest verstaan van de betekenis der heilsfeiten noopt ons tot de beslissing en laat ons weten, dat er een beslissing van ons gevraagd wordt: op grond van wat God gedaan heeft en Zijn verkondiging ervan aan ons.

De diepste vraag is hier: Wat verlost ons, het feit of de duiding ervan.

We hebben al gezien dat de mens door het rechte vertellen van de feiten, door de rechte duiding tot identiteit komt. Waar is hier de kracht van Gods handelen? Ook van Zijn rechtshandel met ons op Golgotha?

Natuurlijk, het zal zonder geloof van onze kant niet gaan en dat geloof is onder meer een kennen, een kennen met inzicht van de betekenis van de heilsfeiten. Maar dat geloof is toch niet creatief, maar het aannemen van wat God in Christus gedaán heeft. Niet creatief. Daarom kan de zin: Jezus toont in zijn daden de dienst, die natuur en mens tezamen, vanuit goddelijk initiatief, ertoe kunnen leiden om de ban van zonde, angst en leed te doorbréken, pag. 57, m.i. beslist niet door de beugel, ondanks dat goddelijk initiatief.

Hij is het weer!

In de titel van het boekje van prof. Van Peursen ligt het element van de verrassing. Het kan niet de bedoeling zijn dit element van de verrassing te willen elimineren. Het is alleen maar de vraag wát verrassend is.

De verrassing ligt niet in onze ontdekking van Gods aanwezigheid. In onze bevestiging van een vermoeden dat Hij er is. Hoe kon Henoch met God wandelen, indien hij Hem niet reeds gevonden had en kende. Zij ligt in de gróótheid van Zijn genade, die elke morgen nieuw over ons is naar het woord van Jeremia, nogwel uit de Klaagliederen. Zo verrast de Schrift ons telkens weer, wanneer we haar gelovig en bid-dend lezen. Wie wordt dan niet soms gedrongen om met Paulus uit te roepen: O diepte van rijkdom. De Bijbel, wilt U wel geloven dat ik hem soms wel kussen kan, heeft de fijnzinnige hoogleraar Is. van Dijk eens geschreven.

En ons eigen leven met zijn vreugden en zorgen, zijn diepten en hoogten is ons dan niet een openbaring van God, maar een betuiging van Zijn trouw en waarheid, die Hij ons in Zijn Woord heeft geopenbaard, en zulks als een ver-horing van het gebed tot Hem, die we in Christus als onze Vader hebben leren kennen.

Hij is het weer..... het element der verrassing.

Maar dan goed verstaan.

Daarom liever: De HERE is mijn herder... dat sluit alle verwarring uit. En: Zijn schapen kennen zijn stem. En ze vrezen niet zelfs niet als het gaat door een donker dal. Want: Hij is er. Gij zijt bij mij; uw stok en uw staf, die vertroosten mij.

PERSSCHOUW

VACANTIE-IMPRESSIES

Maandagmorgen 29 juli, 8 uur.

Het werk begint weer.

Uw dienaar kruipt gehoorzaam achter zijn bureau.

Na een volle maand water, zon, zee en wind.

Na vele zwempartijen, volleybalwedstrijden, na vele pieren aan de haak geslagen te hebben en drie schollen van de haak en na nog veel meer.

Hij overweegt te starten met een degelijk artikel.

Maar het lukt nog niet.

Overweegt dan, dat de arme hoofden van zijn lezers ook nog enige tijd ontzien dienen te worden.

En besluit dan tot een licht stukske.

Dat is wellicht voor allen het beste.

Ja, die tientallen meters zand en strand die elke morgen volgebouwd moesten worden met stokken, tenten, haringen en touw. Die wijde Roompot, het verre Vrouwenpolder aan de overkant en de Noordelijke Noordzee.

Neemt u het ons niet kwalijk, als we lyrisch worden.

Nee, we zijn niet zo ver weg geweest als veel anderen.

Dank intussen voor de vele ansichtkaarten uit Rosas (Costa Brava), Huidberg, Nyon, Fromentine (Vendeè), Kayserberg, Blankenberge, Lago di Garda, Flavion (Provincie de Namur), Amrbi-Piotta, Bré-Villagio, Middelburg(!) Locarno, Zell am See, Val Venosta en de Stuttgarter Hütte. Die laatste kaart was de grootste plaag. In mijn slechtste Schouwense ogenblikken moest ik toegeven, dat een huttentocht door de Oostenrijkse Alpen het einde is.

Wij zaten aan de Roompot.

En als dat niet het beste was, dan toch op één na.

's Middags ging de pilsploug voorbij.

Enkele mannen, schijns voorovergebogen, zeulend door het zand, hijgend naar de nieuwe strandtent.

Daar zitten we achter het frisse vocht. Een dokter uit Wierden (Ned. Herv.) vertelt.

Een eenvoudige broeder uit Overijssel kwam bij de domine met een probleem. Hoe moest het toch, als de dokter een harttransplantatie noodzakelijk achtte en je kreeg dan het hart van iemand die niet wedergeboren was?

De doktersvrouw bracht een variante vraag: Stel nu eens dat je een verliefd hart zou krijgen!

We hebben gelachen om de wonderlijke complicaties en om de Wierdense boer.

Maar zijn vraag bleef hangen.

We begrepen wel dat de Bijbel met „hart” iets anders bedoelt dan wat de doktoren overplanten.

Maar wat is het andere?

En wat belangrijker is: er zijn dan toch maar wedergeborenen en onwedergeborenen.

Die Wierdense boer maakte toch ernst met één van de meest indringende woorden van de Here Jezus, gesproken tot Nicodemus: „Voorwaar, voorwaar, Ik zeg U, tenzij iemand wedergeboren wordt, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien”.

We zaten achter ons potje pils.

Onze ogen dwaalden naar buiten over het zand, over honderden bruinende, spelende, dartelende lichamen.

Allemaal kloppende harten.

Allemaal gezond?

Allemaal wedergeboren?

Hoeveel?

Hoe weinig?

En wat wil dat nu zeggen wedergeboren te zijn aan het strand in sport en spel, liefde en lichamelijke schoonheid?

Waar is het Koninkrijk hier en nu?

Hoe komt het, dat we hier een probleem voelen?

Hebben wij voldoende geleerd het Koninkrijk in het menselijke te trekken?

Moeten wij Christenen niet nog leren een MENS te zijn?

Mens Gods, maar dan ook MENS gods?

Is dat niet de mooiste, maar ook de moeilijkste opdracht aan het strand?

Als het Koninkrijk daar is, is Jezus er. Hij staat achter ons, als we ons weer fit voelen, als we spelen, ballen, zwemmen, genieten van de kinderen, van elkaar.

Wat zijn die jongens en meisjes mooi!

Ligt de nieuwe aarde in het verlengde van het strand?

Waarom beleven we dat niet dapper en blij? Dat moet wedergeboorte zijn, hier en nu.

Wedergeboorte — niet wedergeboorte: de grens tussen die twee liggen op de scheiding tussen geloof of gulzig genieten, LIEFDE of love, dank om ons menszijn en troebele blikken en onzuivere fantasie.

We moeten nog leren om MENS te zijn.

MENS gods.

Wat is het rijk!

Wat is het moeilijk!

Een van de fijnste dagen was voor ons de stormdag met windkracht 10.

Wat een genot om met zulk weer langs de zee te trekken.

En er in te springen.

Eerlijk gezegd: we durfden niet.

Maar niemand durfde en iedereen deed het.

We hadden trouwens haast geen andere mogelijkheid.

Want het water spoelde met kracht onder de houten strandhuisjes door, zodat we geen plek over hielden om droog te staan.

Machtig was het om in deze vloed te baden.

Soms moesten we elkaar vast houden om niet ondersteboven gesmeten te worden.

En toen die stunt van het water om uitgekend het kotje van Br. Van Oord uit de Bilt er uit te pikken en mee te nemen de zee op.

Dat was een prachtige revanche van het water op de nederlaag, na de watersnood geleden op de rijswerkers en de bakken en de zinkstukken van de firma van Oord, Utrecht.

Het water was nog niet vergeten en wist wie het hebben moest. Een zware dag kregen we toen de speedboot verscheen met in zijn zog de waterskies.

Belofte maakt schuld: ik zou de latten ondergebonden hebben.

Eerlijk waar.

Al was ik er vorig jaar vier maal afgeduikeld.

Maar wat een rust, toen de wakkere stuurman op de golfbreker liep en de schroef brak.

En wat een geluk bij een ongeluk dat het een licht mankement scheen te zijn. Ik gun niemand pech.

En het speet me verschrikkelijk voor de adspirant waterskiërs die hun geluk zagen afknappen.

Maar dit menszijn op de houten latten op de golven heb ik nog niet geleerd.

Ik erken dat het een manco is.

Volgend jaar bij leven en welzijn!!!

En dan de feesten.

We hebben feest gevierd, feest gevierd!!

Heus mensen uit Locarno en Lugano!

Dat was ook menszijn: in zottepakken door het dorp zwerfen, bomen tellen, kwallen verzamelen, café's binnendringen.

Het was prachtig.

En dan de gesprekken aan het strand.

Ze waren bij lange na niet zo afmattend als vorig jaar.

Veel meer ontspannen gelukkig.

Wel serieus.

Zullen we synodaal worden?

Allerwege werd de vrees uitgesproken, dat sommigen deze weg zullen gaan.

Hoewel ook dit een strandimpressie zou kunnen worden, zullen we de argumenten, die werden aangevoerd, al benend langs de kust, hier niet weergeven.

Het moge genoeg zijn in dit stukje te memoreren, dat deze ontwikkeling door ons met zorg wordt gadeslagen.

Om kort te gaan: we zijn er niet in geslaagd kerk en strand te scheiden.

Dat kan ook niet.

Dat bleek nog eens weer, toen we op onze laatste vacantedag het ontstellende bericht vernamen, dat Ds. J. R. Wiskerke plotseling tijdens zijn vacantie, was overleden.

Deze tijding schokte ons.

Ds. Wiskerke was onze grootste opponent in het Zuiden.

De moeiten, waarin we verwickeld werden, waren niet het minst daarom zo bitter en zo pijnlijk, omdat we in Ds. Wiskerke telkens de oprechte Christen ontmoetten, die ons met bewondering vervulde om zijn formidabele belezenheid en zijn grote kennis en die ons lief was om zijn hartelijke bejegening in het persoonlijke contact.

Het heeft ondergetekende veel moeite gekost los te raken van zijn superioriteit in theologische vragen en rust te vinden in de bij het licht van de Schrift zo duidelijke stand van zaken, die uitwees, dat Ds. Wiskerke niet de goede beslissing nam.

Het schisma dat groeide is niet waar! Het liegt!

De pijn om de scheiding, die hier op aarde onherroepelijk werd door zijn heengaan, moge ons drijven tot diepere ernst en tot vuriger verwachting van de komst van onze Here Jezus, die bijeenbrengen zal wat bijeen hoort.

Trooste de Here zijn vrouw en kinderen.

We gaan nu weer aan het werk.

We hopen van harte, dat zij die nog weg zijn, of nog met vakantie gaan, het goed mogen hebben.

En dan weer veel kracht gewenst voor de grote taak: echt, waar mens te zijn en als mens echt Christen te zijn.

Van den Brink

INGEZONDEN

Changement de décor

Het was in 1933 dat de predikant K. Schilder te Erlangen (15 km van Nürnberg) promoveerde bij prof. E. Herrigel tot doctor in de wijsbegeerte op een dissertatie met als titel: „Zur Begriffsgeschichte des Paradoxon”. Hij ontving hiervoor de hoogste lof en bewees hiermee een veelzijdige geest te zijn.

Bijzonde boeiend en universeel in de aanpak van de problemen. Alles beoordelend vanuit een brede gezichtshoek.

Eenmaal hoogleraar geworden werd hij één van de hoofdfiguren in de bittere strijd in de gereformeerde kerken, waarvan de gevolgen fa- taal zijn gebleken tot op vandaag toe. Uitermate fel heeft Schilder zich tegen de verstarde hiërarchie gekeerd en wie zal kunnen bevroeden wat er allemaal achter zijn vaak speelse ironie is schuil gegaan.

Heel die misère heeft hem tot aan zijn dood dermate in beslag genomen dat hierdoor zijn vermogen tot pacificeren in feite op non-actief is komen te staan.

Resultaat: de strijdenden zijn steeds verder van elkaar gedreven en de kloven zodoende enorm verwijd, terwijl de tegenstellingen waar- mee hij in eigen kring te maken kreeg werden gebagatelliseerd. Tegen het einde van Schilder's leven begon zich een ernstige interne crisis reeds af te tekenen. Na het wegvallen van deze grote onder ons zijn de de vrijgemaakte kerken in een wel zeer zorgelijke situatie terecht gekomen. De mannen met een grote innerlijke drang tot systematiseren kregen het voor het zeggen en hebben op een uiterst delicaat moment in de Open Brief, welke werd geschreven vanuit de kerkelijke omstandigheden van het jaar 1966, een voorwendsel gevonden om met een beroep op de fundamentele grondslagen over de gehele linie tot sanering over te gaan.

Eén ding is gelukkig: het verlangen naar de hervinding van de christelijke vrijheid in eigen milieu wordt al meer openlijk kenbaar gemaakt. Het betreft hier inderdaad een heilige zaak, waarvoor het goed is zich in te zetten.

Veel heb ik in dit opzicht mogen leren van één van de tegenwoordige predikanten van de Evangelische Broedergemeente te Zeist, die afkomstig als hij is uit Herrnhut, in Duitsland en Zwitserland zijn studie voltooide en in dat kader kennis nam van het proefschrift van Schilder. Hij vertelde mij niet te kunnen begrijpen dat in de kerken, waarin Schilder zo'n grote plaats had ingenomen, de hang naar het sectarisme zich zo onheilspellend heeft kunnen manifesteren.

Deze predikant, die over enige tijd op grond van zijn gaven een centrale plaats zal gaan innemen in het midden van de christelijke gemeenten van de Broeder-Uniteit, t.w. broeder Hedmut J. P. Bintz, is op 12 juli j.l. aan de universiteit te Marburg voor het mondeling examen behorende bij de promotie tot doctor in de theologie, magna cum laude geslaagd, terwijl zijn proefschrift dat hij twee jaar geleden indiende, cum laude is geaccepteerd. De promotie wordt van kracht wanneer het proefschrift, getiteld: „Das Skandalon als Grundlagenproblem der Dogmatik. Eine Auseinandersetzung mit Karl Barth”, is gepubliceerd, hetgeen nog enige tijd zal duren. Een hartelijke gelukwens aan het adres van br. Bintz, welke mede is bestemd voor de evangelische broedergemeenten overal in de wereld, is wel op zijn plaats.

Van betekenis is het hier te vermelden wat br. Bintz onlangs nog schreef in het mooie werk „Zenden-opvoeden-bouwen”: „Data uit de kerk-

geschiedenis zijn geen heilsfeiten. En toch staan zij in het licht van hetgeen Christus in de geschiedenis eens voor altijd heeft gedaan. Zij staan onder de belofte van Christus en zij worden gemeten aan Zijn woord en opdracht.

De brand van 1967 in Zeist heeft het voorlopig karakter van de christelijke gemeente duidelijk gemaakt. Hij is een vermaning onderweg te blijven. De brand kan een verdieping van onze herdenkingsdagen betekenen als we begrijpen dat hij ons opnieuw naar de toekomst wijst, en in het gebeuren van de brandnacht Gods opdracht horen om ons opnieuw te bezinnen, opnieuw te bouwen en vooral opnieuw open te staan voor het bouwen Gods, waarmee Hij in deze wereld bezig is”.

Woorden om naar te luisteren. Kunt U wellicht thans ook iets verklaren van de verbondenheid die er was tussen de mensen van de Réveil-beweging en de navolgers van het Evangelie te Zeist (de werkers voor bevrijding van de slaven in Suriname — de broedergemeenten in Suriname worden nu nog slavenkerken genoemd).

Lees dan eens in de in het archief te Zeist aanwezige brief van Groen van Prinsterer (datum: 30 september 1843), waarin hij schreef: het is „de getrouwe verkondiging van het kruis van Christus”, welke mij zo sterk met U verbonden doet voelen.

In het bovenstaande werd een en ander met elkaar in verband gebracht en de vraag is gewettigd: Heeft zo iets ons nog wat te zeggen? Het moge zo zijn.

Bilthoven

P. Aalbersberg

Prof. L. Lindeboomstichting

Deze stichting vergadert op vrijdag 18 oktober a.s., 's avonds om 19.30 uur in de concertzaal van de Stadsschouwburg Odeon, Blijmarkt 25 te Zwolle.

Spreker: Prof. Dr. H. N. Ridderbos.

Onderwerp: „Christelijk- een versleten begrip?”

V.U.avonden

Een comité belegt op donderdag 3 oktober a.s. te Middelburg een vergadering, in de Schouwburg, met het doel tot nadere bezinning op de „Kernvraagstukken”, die ook op de V.U.-avonden ter sprake zijn geweest.

Sprekers: Dr. M. J. Arntzen. Dr. J. Douma, Ds. P. Op den Velde,

Onderwerp: „Het gezag van de Heilige Schrift”.

Correspondentieadres: Molenwater 45, Middelburg (Mej. T. E. N. Ozinga).

DE REDACTIE ONTVING

S. M. van der Galiën: **Dit koningskind**. (Uitgeverij „De Vuurbaak”, Groningen, z.j. (1967) f 7.90).

Dit verhaal is een vrije bewerking van de Friese uitstave „Dit koningsbern”, verschenen in de „Kristlik Fryske Folksbibleteek”, bij Osinga, Bolsward. 1963. Het is een nuchter en vertroostend, echt christelijk relaas over een ouderpaar dat dreigt te bezwijken onder de last van een gehandicapte geesteszwak kind. Pas als het beslist niet anders kan, wordt het aan een inrichting toevertrouwd, wat toch de enig goede oplossing blijkt te zijn. B.

Jaarverslag 1967 van de stichting Raad voor Gereformeerde Sociale arbeid.

Stichting Landelijk orgaan voor de Gereformeerde Gezinsverzorging.

Stichting Landelijk orgaan van de Gereformeerde Gezindte voor de bejaardenzorg.

Te verkrijgen Corn. Houtmanstr. 19, Utrecht.

*Nu alles zo is,
de wereld eenzaam en koud,
kan ik niet buiten
een „hut om in te schuilen”,
een dak boven mijn hoofd,
een plaats van warmte,
vrede en genegenheid,
maar kijk, de deur gaat dicht,
kil waait de wind om ons
die buiten staan, onbehuist.*

C. v. B.

TE BERDE

Op de dag dat ik dit tik is begraven Prof. dr.

W. J. Kooiman, in leven hoogleraar aan de Stedelijke Universiteit van Amsterdam en aan het luthers seminarie in diezelfde stad.

Voor mijn gevoel is heengegaan een goede bekende, hoewel ik hem, bij mijn weten nooit gezien heb en in ieder geval nooit gesproken heb.

Dat ik toch dat gevoel heb met hem bekend te zijn is te danken aan het boek „Luther, zijn weg en werk”, een uitgave van de Carillon-reeks. Dit boekje is de neerslag van een serie voordrachten over Luther die hij gehouden heeft voor de microfoon van de N.C.R.V. Toen heb ik hem wel eens gehoord.

Ik ken in ons taalgebied geen boek dat Luther zo dicht bij ons brengt als dit boek. Er zal over Luther langzamerhand wel een bibliotheek vol geschreven zijn. Onder die boeken over Luther zijn heel goede.

Zo b.v. het later verschenen boek van Todd over Maarten Luther.

Toch, als ik wat na wil kijken over Luther is het boekje van prof. Kooiman het eerste, waarnaar ik grijp.

Ik heb het al vele malen weer overgelezen. Het zal wel zitten in het feit dat hij ongelooflijk goed kon vertellen en dat zijn geleerdheid hem in staat stelde niet alleen maar boeiend te vertellen, maar ook zeer indringend. Het is een populair boek. Maar dan in de goede zin van het woord. Het maakt ons inderdaad met Luther bekend, terwijl het nergens oppervlakkig is en steeds blijkt geeft van een grote kennis van zaken. Hij had dan ook kennelijk zijn hart verpand aan Luther. Naast de lezingen over Luther voor de N.C.R.V. heeft hij ook lezingen gehouden over Melanchthon, een van de naaste medewerkers van Luther. Het resultaat van die lezingen is ook neergelegd in een boek onder de titel „Philippus Melanchthon”. Ook een boek, dat bewijs levert van de grote geleerdheid, waarmee prof. Kooiman was begaafd.

Luther is in de mode. Dat heeft prof. Kooiman misschien meegehad. Omgekeerd zal hij eraan meegewerkt hebben, zeker in ons taalgebied. Maar dat Luther in de mode is, is een zaak waarom we ons verheugen kunnen en die toch ook wel een diepere oorzaak heeft. Luther leefde in een tijd, dat alle waarden aan het veranderen waren. Een hele maatschappij stortte in. Er kwam een nieuwe. Een heel politiek stelsel stortte in en ook daarvoor kwam een nieuw. En wat in zulke tijden van overgang altijd het geval is: er komen vele gekweldde mensen. Er komen twijfels. Er komen aanvechtingen, om een oud woord te gebruiken, en een woord dat Luther veel gebruikte. En wat dit betreft is de tijd van Luther en Calvijn met de onze goed te vergelijken. En zou het niet daarom zijn dat Luther weer in de mode is geraakt? Want daarin is het werk van Luther dan toch wel te typeren, dat men zeggen kan, dat hij de mensen weer leerde vertrouwen op de God en Vader van onze Here Jezus Christus en nergens anders enige zekerheid te zoeken. Omdat er nergens enige zekerheid te vinden is. Ook onze tijd zal dat weer dienen te leren, wil er werkelijk wat nieuws komen. Wij zijn „Calvinisten”, al is dat een verkeerde benaming. Maar we kunnen wel met Calvijn instemmen die Luther noemde „de voortreffelijkste herder der christelijke kerk”, „zijn hoogvereerde Vader”. Het is een van de verdiensten van Kooiman geweest, deze Luther heel duidelijk te beschrijven in zijn weg en werk.

AMELINK

KERKNIEUWS

Beroepen: te Berkel en Rodenrijs: ds. J. F. de Weger te Houwerzijl; te Gouda: ds. C. J. Smelik te Bunschoten-Spakenburg; te Oegstgeest (vac. dr. Brands): ds. M. R. van den Berg te Kampen (voorheen miss. predikant Zuid-Afrika).

Bedankt: voor Huizum: ds. F. Mul te Hoogkerk.

Deputaten voor correspondentie met de Hoge Overheid, benoemd door de Generale Synode van Amersfoort-West, wezen als hun sekretaris aan: ds. F. de Vries, Wassenaarseweg 129 te 's-Gravenhage.

Ds. R. K. Wigboldus. In de middagdienst van zondag 15 september j.l. nam ds. R. K. Wigboldus afscheid van zijn gemeente te Delfzijl. Bij deze gelegenheid bediende hij het Woord uit 1 Petrus 5:10-11.

Ds. G. Th. Koopman. Ds. G. Th. Koopman, em. predikant van 's-Gravenhage West is zondag 15 september j.l. op de weg van Amsterdam, waar hij geprekeerd had, naar Den Haag, verongelukt. De wagen waarin ds. Koopman reed raakte door het natte wegdek in een slip en vloog tegen een lichtmast waardoor de auto in brand raakte.

Men slaagde er niet in om ds. Koopman uit de brandende auto te halen.

Ds. G. Th. Koopman werd 7 mei 1913 geboren. Hij diende de kerken te Oud-Loosdrecht, van 1938-1943, Hardenberg 1943-1946 en Den Haag-West van 1946-1966.

Op 1 aug. 1966 vroeg ds. Koopman emeritaat aan, wegens zijn benoeming tot luchtmacht-predikant.

Dr. B. Jongeling. Dr. B. Jongeling, em.pred. van Apeldoorn, is per 1 september benoemd tot wetenschappelijk hoofdmedewerker in de theol. faculteit van de Rijksuniversiteit te Groningen.

Dr. Jongeling zal zich bezig houden met een afdeling van het Qumran-instituut en haar bibliotheek, betreffende het tijdvak tussen het Oude en het Nieuwe Testament. Het Qumran-instituut richt zich op de destijds in de omgeving van de Dode Zee gevonden handschriften.

Ds. C. Stam. Op 1 augustus j.l. herdacht ds. C. Stam van Groningen-Zuid zijn 25-jarig ambtsjubileum. Hij diende de kerken te 2e Exmond van 1943-1947 en Ermelo van 1947-1951. In september 1951 kwam ds. Stam naar Groningen, waar hij na de splitsing de kerk van Groningen-Zuid dient.

Op donderdag 12 september j.l. werd ter gelegenheid van dit jubileum een herdenkingsbijeenkomst gehouden in de Zuiderkerk te Groningen.

Voorthuizen. Een 19-tal broeders te Voorthuizen hebben gezamenlijk bij hun kerkeraad be zwaren ingebracht tegen de prediking en het ambtswerk van predikant en kerkeraad.

De kerkeraad verklaarde dit bezwaarschrift niet-ontvankelijk en hield daarbij tevens de klagende brs. af van het H.A.

In appèl bij de classis Harderwijk heeft deze in haar vergadering van 21 aug. j.l. uitgesproken: 1. dat appellanten zich terecht beklagen over het beleid en de handelwijze van hun kerkeraad;

2. dat de kerkeraad van Voorthuizen deswege zijn taak en roeping als boven geoordeeld heeft te betrachten.

Urk. Na een bewogen discussie besloot de kerkeraad van Urk om op de zendingsvergadering van de Adviescommissie voor de zending met de steunbiedende Kerken te Kampen (welke vergadering inmiddels gehouden is) mee te delen, dat de kerkeraad van Urk geen vrijmoedigheid had aan het beroepen van een zending in de vakature van ds. Van de Berg mee te werken.

Kand. A. H. Reitsema. Twee ouderlingen van de Kerk te Emmeloord zonden een bezwaarschrift aan de classis Kampen tegen „het van oordeel” en „het besluit” van de classis van 4 juli j.l. met betrekking tot het praeparatoir examen van kandidaat A. H. Reitsema.

De classis Hoogeveen van 12 september j.l. heeft uitgesproken dat zij de beroepbaarstelling van kandidaat A. K. Reitsema door de classis Kampen van 4 juli j.l. voor de classis Hoogeveen niet kan erkennen omdat genoemde kandidaat niet volgens de geldende Regelen van de gen. synode van Rotterdam-Delfshaven 1964-1965

beroepbaar is gesteld. Kandidaat Reitsema miste het bewijs van met goede uitslag afgelegd kandidaatsexamen aan de Theologische Hogeschool en de classis Kampen heeft hem voor het praeparatoir examen niet op de voorgeschreven wijze door de hoogleraren der Theol. Hogeschool doen examineren. De classis Hoogeveen besloot haar uitspraak niet alleen aan de betrokken classis Kampen en Kandidaat Reitsema toe te zenden maar ook aan alle classes van de Geref. Kerken in Nederland, met verzoek een uitspraak van gelijke strekking te doen.

Ds. L. E. Oosterhoff. De kerkeraad van Amsterdam Zuid (pred. ds. J. Meester) heeft zich tot de classis Haarlem gewend met de vraag, of het mogelijk is ds. L. E. Oosterhoff te Beverwijk op korte termijn weer in ere te herstellen. De classis Haarlem besloot dit schrijven, omdat het te laat ter kennis van de kerken was gekomen, in handen te stellen van de roepende kerk voor de volgende classis.

P.S. Overijssel. De buitengewone P.S. Overijssel besloot donderdag 19 september j.l. inzake Kampen het volgende:

1. Dat de classis Kampen in haar vergadering van 30 september 1967 ten onrechte besloot de afgevaardigden van de Geref. Kerkeraad, scriba Gritter, niet als wettige afgevaardigden van de Gereformeerde Kerk te Kampen in haar midden te ontvangen.

2. Dat de classis Kampen alsnog behoort te voldoen aan het verzoek de afgevaardigden van de kerkeraad (Gritter) te ontvangen als afgevaardigden van de Gereformeerde Kerk te Kampen en de afgevaardigden van de kerkeraad (scriba J. Bos) niet meer als zodanig in haar midden te ontvangen, zolang hij niet van zijn in de besluiten dezer en der vorige P.S. veroordeelde weg teruggekeerd is en zo op de rechte wijze tot hetstel van de eenheid met de kerkeraad-Gritter zoekt te komen, waartoe de classis Kampen en de kerkeraad-Gritter, ieder voor hun deel ook hebben te arbeiden, opdat onder afhankelijkheid van Gods genade men elkander weer vindt tot de rechte vergadering van de gemeente naar Gods Woord met volle handhaving van de Geref. belijdenis en onderhouding van de K.O. der Geref. Kerken in Nederland.

Donderdagavond volgde de sluiting van deze P.S.

Canadian Reformed Churches. De Algemene Vergadering van de Orthodox Presbyterian Church in de Ver. Staten besloot, gehoord het rapport over het contact met de Canadian Reformed Churches, een waarnemer af te vaardigen naar de generale synode van de Can. Ref. Churches die nog dit jaar wordt gehouden.

Bilthoven De kerkeraad van de Geref. Kerk van Bilthoven zond aan die van Delfshaven de volgende brief:

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

Allereerst onze excuses voor de late beantwoording van Uw brief d.d. 24 juni 1968. Er waren zoveel ingrijpende zaken, die onze aandacht vroegen, dat Uw brief bleef liggen.

Inderdaad is de rol van ds. J. Snijder in de kerkelijke affaire in Bilthoven louter een passieve geweest. Begin februari heeft hij een uitnodiging van ons aanvaard en toegezegd op 21 april voor te gaan in de dienst des Woords.

Op vrijdag 19 april is de kerkeraad bijeen geweest ter behandeling van ingebrachte bezwaren tegen voorgaan van ds. Snijder. De grond van de bezwaren was dat hij de Open Brief had ondertekend. De volgende uitspraak werd gedaan: De kerkeraad is van oordeel, dat hij, nu hij ds. J. Snijder heeft uitgenodigd, deze niet van de kansel mag weren, want

a ds. Snijder is predikant in volle rechten in de Gereformeerde Kerken in Nederland; en b de kerkeraad te Rotterdam-Delfshaven, welke opzicht en tucht over ds. S. oefent, heeft met hem gehandeld over de Open Brief en aanverwante zaken, en vond geen aanleiding enige wijziging in zijn positie van predikant te brengen.

Zaterdag 20 april hebben de bezwaarde broeders ambtsdragers aan alle gemeentelieden geschreven, dat zij genoemd kerkeraadbesluit niet voor vast en bondig konden houden en daartegen in beroep zouden gaan bij de classis. Bovendien deelden ze mee de diensten des Woords op 21 april niet te kunnen bijwonen.

Dit zijn in het kort de gebeurtenissen rondom het voorgaan van ds. Snijder. Verder sluiten we in een gedeelte van het plaatselijk kerkelijk blaadje. Dit is het enige dat onzerzijds gepubliceerd is over deze zaak. Mocht U meer

inlichtingen willen hebben, dan zijn we bereid verdere vragen te beantwoorden.

Correspondentie met de overheid

Deputaten voor de correspondentie met de Hoge Overheid, benoemd door de generale synode van De Gereformeerde Kerken te Amersfoort-West 1967, wezen als hun secretaris aan ds. F. de Vries, Wassenaarseweg 129 te 's-Gravenhage.

Generale synode

De Classis Noord-Brabant/Limburg heeft in haar vergadering van donderdag 5 september besloten aan de kerk van Hoek te verzoeken op de kortst mogelijke termijn een buitengewone Particuliere Synode bijeen te roepen voor medewerking aan het verzoek van deputaten-curatoren van de Theologische Hogeschool, die om een vervroegde Generale Synode gevraagd hebben.

ADRESSEN

Kralingseveer/Krimpen aan de IJssel: scriba: C. Klapwijk jr., Reigersingel 16, Krimpen aan de IJssel, tel. (01895) 4527. **Zwolle:** scriba: H. van den Berg, Rhijnvis Feithlaan 21, Zwolle, tel. (05200) 18661. **Avereest-Dedemsvaart:** scriba: H. Veerman, Benedenvaart 37, Balkbrug, tel. (05230) 6203; diakonie: G. J. Bartels, Den Kaat 8, Balkbrug, tel. (5230) 6454. **Schiebroek-Hilligersberg C.:** scriba: P. M. Houweling, Wilgenplaslaan 152, Rotterdam-12. **Amersfoort-C.** waarn. scriba: J. M. van Gent, Edisonstraat 55, Amersfoort, tel. (03490) 19692. **Maassluis:** scriba: Z. J. Koning, Fazantstraat 47, Maassluis, tel. (01899) 3496. **Hoogezand-Sappemeer:** scriba: J. K. Kleefsman, Zuiderstraat 53, Sappemeer, tel. (05980) 2427. Diakonie: E. R. Harryman, Lange-wijk 83, Sappemeer, tel. (05980) 2888. **Amsterdam-W.:** scriba: D. van Voornveld, Maurits Sabbehof 4 hs, Amsterdam-Slotermeer, tel. (020) 136097. **Dr. J. Douma,** Schubertstraat 11, Brunssum, tel. (04449) 53467. **Ds. D. Nieuwenhuis,** Harlingen, tel. (05178) 2874. **Berkum:** scriba: W. Kuipers, Vossiuslaan 25, Berkum-Zwolle, tel. (05200) 31310. **Urk:** scriba: R. Brouwer, Industrie Rondweg 5, Urk, tel. 600. **Middelburg:** sekr. diakonie: J. Melse, Van Cittersstraat 38, Middelburg. **Hasselt:** scriba: J. Galenkamp, Van Dedemlaan 46, Hasselt (Ov.), tel. (05209) 339. **Marknesse:** scriba: F. de Haan, Neushoornweg 28, Kraggenburg N.O.P., tel. (05275) 2362.

NEGENTIENDE VERANTWOORDING GIFTEN BIJBELS BR. VAN DEN BERG

We eindigden vorige keer met een totaal van f 7.599,88. Daar is bijgekomen van P. te A. (via 299552) f 5,—; E.G. te R. (1520014) f 10,—; D.P. te G. (1437329) f 10,—; L.J.S. te M. f 10,—; X.Y. te Z. f 25,—; J.v.d.Z. te H. (848965) f 5,—. Totaal f 65,—.

Dat brengt het totaal op f 7.664,88.

Hartelijk dank.

Giften voor dit doel kunnen overgemaakt worden op giro 59480 van de Amro Bank te Schoonhoven met als bijschrift „Bijbels br. v. d. Berg”. A.

DE TOESTAND DER DODEN

Waar en in welke toestand bevindt zich de mens na gestorven te zijn? Het is duidelijk, dat niemand uit ervaring hierop een antwoord kan geven.

Lees daarom wat Gods Woord hierover zegt!

door H. W. den Haring

Derde druk.

Toezending direct na ontvangst van slechts f 1,50 op giro 346974 t.n.v. Comité tot verbr. v. d. Waarheid der Schriften. Rotterdam-11, Adm. Raephorststraat 20b.

Bij

A. Zijp Cz.'s

Houthandel en fabriek voor

Houtbewerking N.V.

HOORN

Anno 1702

is plaats voor een flinke

boekhouder

Minimum eis:

Practijk-diploma boekhouden en

liefst studierend voor S.P.D.

Ruime kantoorervaring.

Schriftelijke sollicitaties (met pen geschreven) te richten aan de Directie.